OŚRODEK DOKUMENTACJI ZABYTKÓW W WARSZAWIE
KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

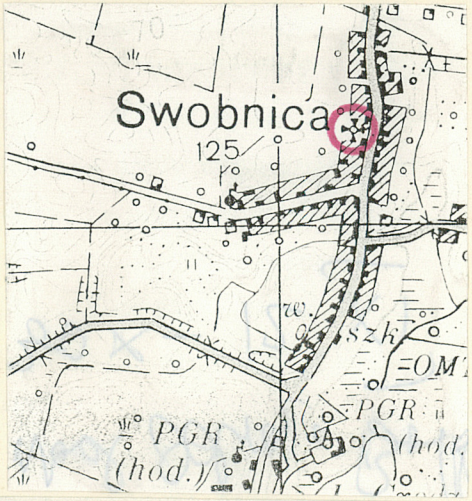
Nr 65 ZACHODNIO-POMORSKIE

1. Obiekt
KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW.KAZIMIERZA

2. Czas powstania
1234-1250
1886,1903

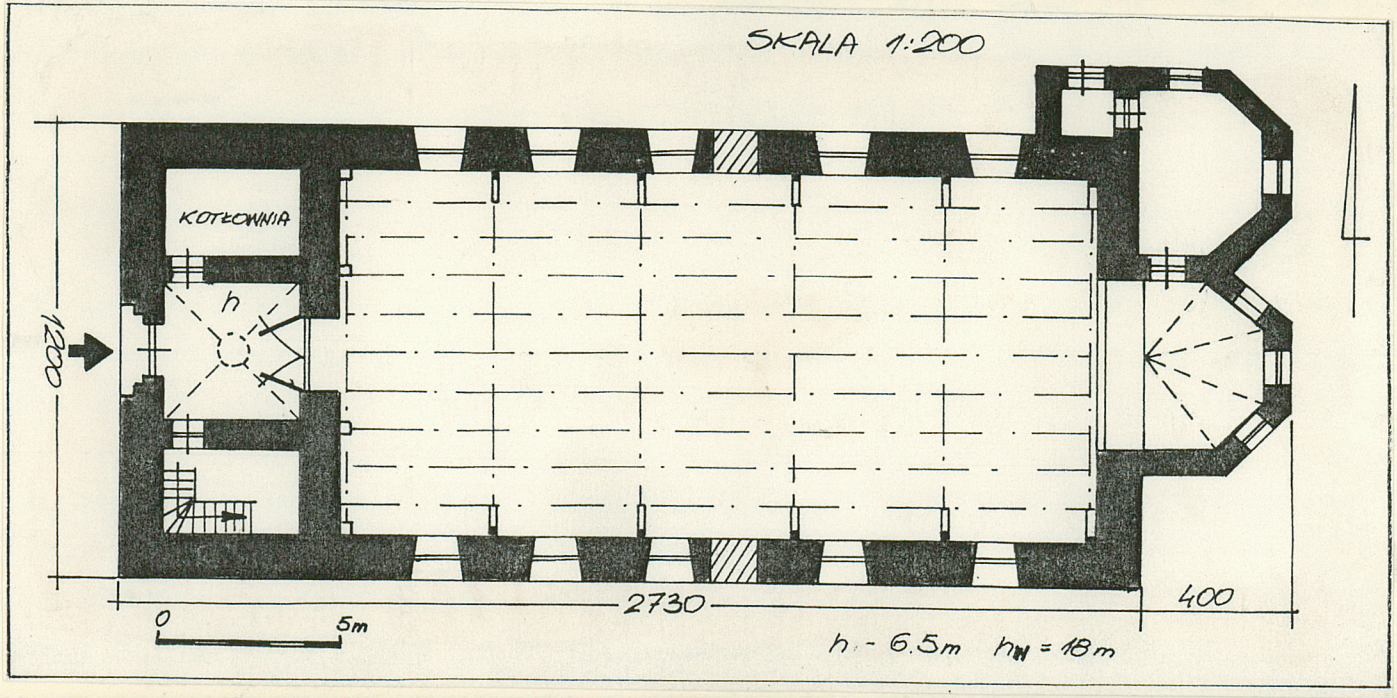
3. Miejscowość
S W O B N I C A

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

widok na kościół od strony wschodniej

4. Adres
ul.Baniewicka 1
74-112 Swobnica
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna
województwo szczecińskie
gmina Banie pow. gryfiński

6. Poprzednie nazwy miejscowości
Wildenbruch /do 1945/

7. Przynależność administracyjna przed 1 VI 1975
województwo szczecińskie
powiat Gryfino

8. Właściciel i jego adres
Parafia Rzym-kat.
Swobnica 74-112,Baniewicka 1

9. Użytkownik i jego adres
j.w.

10. Rejestr zabytków
A-1025
Nr 161 data 01.08.1956

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

ORIENTACJA: wieś Swobnica położona jest 8 km na południe od siedziby gminy - miejscowości Banie., przy szosie Gryfino-Trzcińsko.

SYTUACJA: duża wieś o układzie ulicówki rozciąga się na osi N-S. Na południe od wsi położony jest zespół zamkowo-parkowy. Kościół posadowiono w centrum wsi, na lekkim wyniesieniu terenu, po zachodniej stronie ulicy. Działka kościelna ogrodzona jest kamiennym murem o wysokości od 1,5 do 1,8 m. Od strony ulicy mur ten jest zabezpieczony szkarpami. Na teren działki kościelnej prowadzą trzy bramki: od strony ulicy, na odcinku południowym i na odcinku północnym. Bramki, murowane z cegły, pochodzą z XIX/XX w. lub pocz.XX w.. Teren dawnego cmentarza przykościelnego zniwelowano, obsiano trawą. W odległości ok.10 m od ściany zachodnej kościoła znajduje się kalica grzebalna (obecnie zdewastowana) - opis na wkładce nr .

KONSTRUKCJA, MATERIAŁ: Mury świątyni wzniesiono z granitowej kostki, układanej w regularnym wątku. Szczyt wschodni, apsyda, zakrystia, wieża, gzyms koronujący wymurowano z cegły ceramicznej, maszynowej, w wątku krzyżowym. Otwory okienne w ścianach wschodniej, północnej i południowej obmurowano cegłą. Budowla posadowiona na kamiennym cokole o wys. 35-20 cm, z wyraźnie zaznaczoną odsadzką pod ścianą zachodnią, a pod pozostałymi mniej czytelną. Ściany zewnętrzne nie otynkowane, na wewnętrznych tynki gładkie wapienno-piaskowe. Strop nad nawą drewniawny, belkowy, związany z konstrukcją więźby, o przekroju trójkąta (por.przekrój stropu i więźby). Belki stropu profilowane osadzone na masywnych konsolkach. Zakończenia belek zdobione stylizowaną formą żołędzia. Profile belek i poprzeczek barwione. Nad prezbiterium strop belkowy, płaski z podsufitką. Nad apsydą i kruchtą sklepienie krzyżowo-żebrowe. Żebra osadzone na trójkątnych, profilowanych wspornikach. W wieży strop odcinkowy, typu Kleina. Więźba drewniana, krokwiowo-wieszarowa, bezstolcowa, związana z konstrukcją stropu (por.szkic w/w). Pokrycie dachów nad nad nawą, apsydą i prezbiterium z ceramicznej dachówki karpiówki, układanej w koronkę. Dach wieży kryty blachą cynkową na deskowaniu. Posadzka w nawie z sześcikątnych płytek ceramicznych. Podobna posadzka wystę-

(c.d.na wkładce nr)

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Wieś Swobnica została, wraz z całą Ziemią Bańską, nadana Zakonowi Templariuszy, przez księcia Barmina I w 1234 Templariusze tu założyli swoją komturię i zbudowali zamek i kościół w latach 1234-1250. W 1312 r., po likwidacji Zakonu Templariuszy przez papieża Klemensa V, dobra zakonne przeszły w ręce Zakonu Joannitów, w tym też Swobnica. Swobnica pozostała we władaniu Joannitów do 1648 r.. W latach 1648 - 1676 (po wojnie 30-letniej) Swobnica należała do Szwecji a następnie do księcia brandenburskiego i państwa pruskiego. W końcu XIX w. Swobnica była wsią z kościołem parafialnym pod patronetem Rady Królewskiej Rodzinnych Dóbr. Przy kościele było duże gospodarstwo, szkoła parafialna. Poza majątkiem królewskim we wsi było 20 dużych gospodarstw chłopskich, kuźnia, młyn wodny, karczma. (c.d.na wkładce

14. Kubatura

3426 m^3

15. Powierzchnia użytkowa

367,6 m^2

16. Przeznaczenie pierwotne

sakralne

17. Użytkowanie obecne

sakralne

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Poszczególne elementy konstrukcyjne budowli nie wykazują zniszczeń i nie wymagają interwencji. Wnętrze kościoła zadbane. Zachowane wyposażenie w dobrym stanie.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Wskazane jest opracowanie ewidencji wyposażenia kościoła.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Konsystorz Szczeciński t.II wydzierżawienie gruntów kościelnych, naprawy kościoła, wpisanie zamkowej kaplicy 1766-1806 , Archiwum Państwowe w Szczecinie ul.Wojciecha13
Karta "zielona" obiektu PSOZ O/Szczecin

22. Biblioteka

Kohlhof K.F.-Heimatbuch des Kreis Greifenhagen Greifenhagen 1925, s.108-112

Świechowski Z.-Architektura granitowa Pomorza Zachodniego w XIII w., Poznań 1950,s.20,96

Lemcke H.- Die Bau und Kunstdenkmuler des Regierunghsbezirks Stettin,H. VI, Stettin 1902 s.298--301

Berghaus H.-Landbuch des Herzegthums Stettin von Kamin und Hinterpommern, Berlin 1868 s.357-358

Bruggemann L.W.-Beitrage zu der ausfuhrlichen Beschreibung des Koniglische Preussichen Herzegthums, Ver und HinterPommern, Stettin 1806 t.II s.93-94

Pommersches Guter Adressbuch, Stettin 1892 s.32

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne Nr inw. 162 - m

25. Opracował

tekst B.Szerniewicz XI.1994
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki j.w.
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. j.w.
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów PSOZ O/Szczecin

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki 1 - 4

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA ZAŁĄCZNIK NR 1

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SWOBNICA	kościół parafialny	c.d.pktu 12, c.d.pktu 13,

c.d.pktu 12:

Kościół w Swobnicy powstał w latach 1234-1250. Była to budowla salowa, prostokątna, bez chóru i wieży, o ścianach wymurowanych z 21 regularnych warstw ociosanych kamieni granitowych, postawiona na granitowym cokole z odsadzką. W 1886 r. dostawiono pięcioboczną apsydę i przylegającą doń równie pięcioboczną zakrystię. Zbudowano nad nawą wieżę w konstrukcji szachulcowej, krytą gontem. Powiększono otwory okienne, nadając im nowy kształt i obramienie z cegły. W trakcie tej przebudowy zniszczony został średniowieczny fryz pod okapem W nocy z 8 na 9 sierpnia 1903 r. kościół spłonął od uderzenia pioruna. Zniszczeniu uległa wieża, stropy, dach i wyposażenie wnętrza. W tymże roku kościół odbudowano, nadając mu nowy wystrój i zakładając strop drewniany o rzadko spotykanej konstrukcji i wystroju. Wieżę odbudowano w cegle, w nowej formie neogotyckiej. Datę odbudowy kościoła uwieczniono na płycie granitowej wmurowanej nad zachodnim portalem oraz na chorągiewce na wieży. Po 1945 r. kościół, który nie uległ zniszczeniom w czasie wojny, poświęcono 3 marca 1946 r. pw. św.Kazimierza jako świątynię rzymsko-katolicką.
W trakcie przebudowy w 1886 r. oraz w wyniku pożaru zniszczeniu uległo wyposażenie kościoła, w tym (wg Lemckego) płyty nagrobne komturów joannickich, renesansowe epitafia joannitów, ambona barokowa i obrazy olejne na płótnie.

c.d.pktu 13:

puje w wieży i apsydzie, z tym że płytki ceramiczne w apsydzie zdobione są barwionym w kolorze wiśniowym motywem roślinnym. W prezbiterium starą posadzkę ceramiczną zastąpiono obecnie płytkami lastrico. Schody na chór organowy - drewniane, dwubiegowe, z poręczą założoną na drewnianej, ażurowej balustradzie, z wyciętym motywem arkadkowym. Drzwi główne w portalu zachodnim - dwuskrzydłowe, zawieszone na metalowych zawiasach pasowych, zamocowanych w ościeżnicy. Skrzydła konstrukcji ramowo-krzyżowej, opierzane deskami, w układzie rombowym. Listwa przymykowa prosta. Ślemię profilowane. Nad nim, w wypełnieniu ostrego łuku nadproża, znajduje się nadświetle, szklone w krzyżowych szczeblinach. Drzwi zdobione metalową dekoracją o motywach roślinnych

Wkładkę założył: B. Szerniewicz, listopad 1994 r.
(imię, nazwisko, data)

(c.d.na odwrocie wkładki)

Miejsce przechowywania negatywów: WSOZ O/Sz-n

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Drzwi umieszczone w granitowym portalu ostrołukowym, z klińcem, dwuuskokowym. Do zakrystii prowadzą drzwi jednoskrzydłowe, krosnowe, skrzydło płycinowe, nadproże proste. Drzwi wewnętrzne jednoskrzydłowe, skrzydło płycinowe. Okna: ramy metalowe, osadzone w ceglanych węgarkach. Pole okienne wypełnione witrażem. Kształt okien - wysmukły prostokąt zwieńczony ostrołukowymn nadprożem. Ościeża okienne z ksztaltki ceramicznej, od strony zewnętrznej i wewnętrznej, mocujące ramy. Okna zakrystii dwuskrzydłowe, skrzydła szklone w krzyżowych szczeblinach.

RZUT: orientowany, założony na planie prostokąta o wymiarach 27,30 x 12,oo, rozbudowanym (w k.XIX w.) o pięciobocznie zamknięte prezbiteruim, z zakrystą dostawioną (k.XIX w.) przy północno-wschodnim narożniku, przylegającą do płn.ściany apsydy. Zakrystia postawiona na planie pięcioboku. Kruchta wyraźnie wydzielona w partii podwieżowej.

BRYŁA: partia nawowa, o wysokości ścian ok.6 m., przykryta wysokim dachem dwuspadowym (nachylenie połaci dachu ok.45°). Wieża, w korpusie, wyniesiona nad częścią zachodnią korpusu, dwukondygnacyjna, przykryta wyniosłym hełmem stożkowym. Prezbiterium z pięciobocznie zamkniętą apsydą, niższą od nawy o ok.0,5 m), przykrytą pięciospływowym daszkiem namiotowym. Do północnej ściany apsydy przylega zakrystia, pięcioboczna, przykryta pięciospływowym daszkiem namiotowym.

ELEWACJE: jednym z walorów elewacji świątyni są ściany wzniesione w średniowieczu z granitowych kostek w regularnym układzie oraz ceglane ściany członów budowli wzniesione w k.XIX w.. Elewacja zachodnia 1-osiowa, z granitowym, ostrołukowym portalem w osi. Portal zachowany z gotyckiej świątyni, o formie ostrołukowej, z klińcem, dwuuskokowy. Nad portalem, po pożarze umieszczono granitową płytę z datą "MDCCCCIII". Szczyt zachodni o formie XIX-wiecznej, neogotyckiej, podzielony 6-ma blendami, których wysokość reguluje krawędź szczytu. Dwie blendy przy osi środkowej wynoszą się ponad szczyt, na elewację wieży. Wieża dwupoziomowa, dwuosiowa. Elewacja północna 5-osiowa, przepruta 5-ma ostrołukowymi oknami, obramionymi ceglanymi opaskami. Widoczne zamurowania gotyckich granitowych portali (por. foto). Przy wschodnim narożniku tej elewacji dostawiono, murowaną z cegły, pięcioboczną zakrystę. Ściana północna zakrystii 1-osiowa, z wejściem, przekrytym prostym nadprożem. Elewacja południowa ukształtowana analogiczne do północnej, 5-osiowa.
Elewacja wschodnia, z 5-bocznie zamkniętą apsydą, o szerokości 1/2 nawy. W trzech oknach apsydy znajdują się ostrołukowe,wysmukłe okna. Szczyt ceglany, podzielony blendani ostrołukowymi, jak szczyt zachodni.

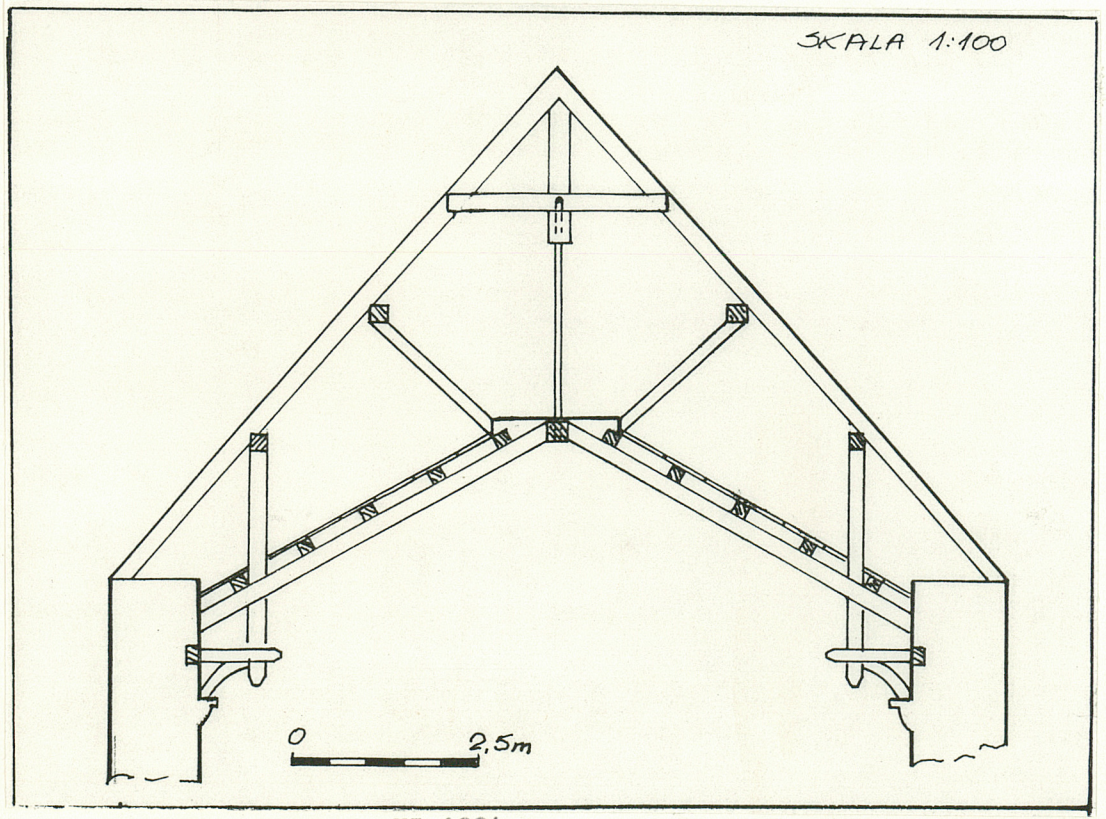
1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SWOBNICA	Kościół parafialny	c.d.pktu 13, zdjęcia, sytuacja, przekrój więźby

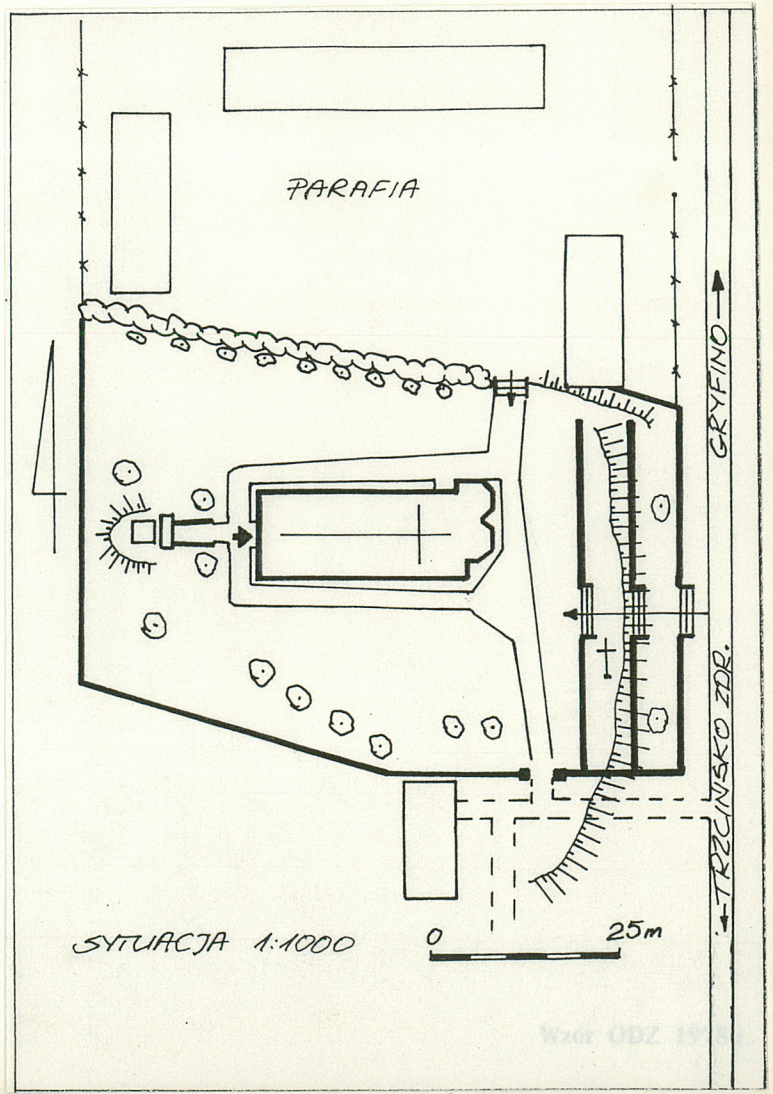
c.d.pktu 13:

WNĘTRZE: jednonawowe, z prezbiterium zamkniętym pięcioboczną, sklepioną apsydą. Przy zachodniej ścianie nawy znajduje się chór organowy na czterech drewnianych filarach, z dekoracyjnie opracowaną balustradą. Nawa przykryta drewnianym, łamanym stropem.

WYPOSAŻENIE: pochodzi z pocz.XX w.: organy (z 1904 r., warsztat szczeciński), dwa dzwony (średni i mały, brak dzwonu wielkiego), witraże.

INSTALACJE: elektryczna, odgromowa.

Wkładkę założył: B.Szerniewicz, XI.1994 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ O/Szczecin

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

-1-

-2-

-3

-4-

1. elewacje południowe i wschodnie
2. elewacje północne i wschodnie
3. wschodni szczyt nawy z apsydą
4. wschodni szczyt nawy, na 1-szym planie zakrystia
5. zachodni szczyt i wieża widziana od strony płn-zachodniej

-5-

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA ZAŁĄCZNIK NR 3

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SWOBNICA	kościół parafialny	zdjęcia

-1-

-2-

-3-

1. zachodni szczyt i wieża
2. wieża widziana od strony południowo-zachodniej
3. zachodni portal
4. granitowy blok nad klińcem zachodniego portalu z wyrytą datą "MCCCCIII"

-4-

Wkładkę założył: B.Szerniewicz,1994 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ O/Sz-n

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

-1-

-2-

-3-

-4-

1. widok na nawę i chór organowy, widoczny łamany strop
2. strop - fragment konstrukcji w płd-wschodnim narożniku nawy
3. wnętrze - widok na apsydę
4. fragment konstrukcji chóru organowego - balustrada
5. sklepienie w kruchcie

-5-

WKŁADKA DO KARTY EWIDENCYJNEJ ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

ZAŁĄCZNIK NR 4

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SWOBNICA	kościół parafialny	zdjęcia, opis i zdjęcia kaplicy grobowej

-1-

1. wnętrze - witraż w okien północnym
2. granitowy portal południowy
3. granitowy portal północny

-2-

-3-

Wkładkę założył: ...B.Szerniewicz,1994 r.....
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: ...PSOZ O/Sz-n.....

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

KAPLICA GROBOWA

Usytuowana na terenie cmentarza przykościelnego, na osi zachodniego wejścia do kościoła. Podejście do kaplicy jest wygrodzone kamiennym murkiem o wys. 0,7 m. Obecnie Obecnie w niszy czoła kaplicy ustawiony jest posąg Matki Boskiej Ścianę frotnową kaplicy zbudowano z kamienia i cegły ceramicznej. Z cegły wymurowane są wieżyczki nad szczytem i łuk niszy. Wieżyczki nadają kaplicy cechy budowli gotyckiej - zdobione krenelażem, zwieńczone wysmukłą szpicą.
Za ścianą frontową, znajduje się grobowiec (?) przykryty masywnym sklepieniem beczkowym, w konstrukcji żelbetowej.
Datowanie kaplicy utrudniają powojenne przeróbki. Biorąc pod uwagę neogotycki wystrój ściany frontowej oraz konstrukcję grobowca, można przypuszczać, iż powstała w XIX/XX w.

1. ściana frontowa wschodnia
2. grobowiec na zach. od ściany frontowej

-1-

-2-